

Nr 245.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjd tillläggspension åt läroverksadjunkten J. H. Hjorth; given Stockholms slott den 11 mars 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att adjunkten vid Kungsholmens realskola i Stockholm Johan Hjalmar Hjorth må, efter erhållet avsked från adjunktsbefattningen, under sin återstående livstid uppbära utöver den pension, vartill han enligt gällande bestämmelser är berättigad, en tillläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsbeloppet uppgår till 3,100 kronor för år.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Värner Rydén.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 11 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSSON,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén yttrade härefter:

*Ang. förhöjd
tilläggspen-
sion åt läro-
verksadjunk-
ten J. H.
Hjorth.*

Hos Kungl. Maj:t anhöll på sin tid adjunkten vid Kungsholmens realskola i Stockholm J. H. Hjorth, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen göra framställning om rätt för Hjorth att vid avskedstagandet från adjunkts-tjänsten få vid beräkning av pensionsbeloppet räkna sig till godo 10 år av sin tjänstgöring vid Beskowska skolan i Stockholm.

Av de ifrågavarande ansökning åtföljande handlingarna inhämtades rörande Hjorths examens- och tjänstemeriter m. m., bland annat, att Hjorth, som är född den 10 november 1852, avlagt filosofie kandidatexamen den 28 januari 1881 och filosofie licentiatexamen den 29 maj 1885, att han genomgått vederbörlig provårskurs, att han den 13 november 1889 avlagt

undervisningsprov såsom för sökt adjunkts- eller kollegabefattning, varigenom han för tiden från och med år 1890 förvärvat den rätt att kunna räkna lönetur för tjänstgöring vid enskilt läroverk, som var medgiven genom kungörelsen den 29 maj 1874 angående rättighet för lärare vid enskilda läroverk att, efter vunnen befordran till tjänst vid statens elementarläroverk, få beräkna sig till godo den tid de tjänstgjort vid enskilt läroverk, att han från och med höstterminen 1887 till och med vårterminen 1903 med mycket goda vitsord och med tjänstgöring motsvarande en adjunkts tjänstgjort vid Beskowska skolan i Stockholm, å vilken skolas lärare 1874 års kungörelse enligt beslut av Kungl. Maj:t ägde tillämpning, att han den 12 november 1902 utnämnts till kollega (adjunkt) vid allmänna läroverket på Kungsholmen i Stockholm (Kungsholmens realskola), där han sedermera från och med höstterminen 1903 med utmärkta vitsord tjänstgjort, samt att han utgivit ett trettiotal läroböcker och andra skrifter i undervisningens tjänst, nämligen dels texteditioner (varav en del i samarbete med annan person), dels ock läroböcker, bland vilka en tysk grammatik, som vunnit ampelt erkännande av kritiken och vidsträckt användning vid statens läroverk ävensom vid universiteten.

I ärendet avgåvos respektive den 31 oktober och den 14 november 1916 dagtecknade utlåtanden av läroverksöverstyrelsen och statskontoret.

Läroverksöverstyrelsen, som tillstyrkte den i ämnet gjorda ansökningen, anförde därvid bland annat, att överstyrelsen såsom skäl, varför Hjorths ansökning borde upptagas till beaktande, ville framhålla hans framstående egenskaper såsom lärare och hans för undervisningen gagneliga författarverksamhet.

Statskontoret anförde i sitt utlåtande, bland annat:

Då, så vitt handlingarna utvisade, sökanden syntes vid uppnående den 10 november 1917 av den ålder av 65 år, då skyldighet för honom inträdde att från tjänsten avgå, komma att innehava endast 14 för pension beräkneliga tjänstår, borde sökanden, som enligt läroverksöverstyrelsens beslut den 31 december 1912 ägde åtnjuta avlöning i högsta lönegraden och sålunda uppbure, förutom tjänstgöringspenningar, en lön å 3,400 kronor, vilket belopp alltså utgjorde pensionsunderlag för honom, kunna vid erhållande av avsked efter uppnådd ålder av 65 år förklaras berättigad åtnjuta pension, motsvarande $\frac{14}{35}$ av pensionsunderlaget eller alltså 1,360 kronor.

Såsom statskontoret framhållit vid föregående tillfällen, då förslag framstälts att medgiva tjänstårsberäkning för pension för tid, som icke tillbragts i statstjänst, måste det anses betänkligt att sålunda avvika från en av den civila pensionslagens huvudgrunder; och av sådan anledning kunde statskontoret för sin del icke förorda en framställning till riksdagen i den form, som här vore

föreslagen. Emellertid måste förenämnda pensionsbelopp betraktas såsom icke tillfredsställande; och därför skulle statskontoret vilja, med hänsyn till vad handlingarna innehöller om sökandens framstående verksamhet såsom lärare och pedagogisk författare, föreslå, att framställning till riksdagen gjordes om medgivande därtill, att sökanden, efter erhållet avsked, finge under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension till sådant belopp, att detsamma jämte honom författningsenligt tillkommande pension uppginge till 2,500 kronor.

I överensstämmelse med det av statskontoret sålunda avgivna förslaget avlät Kungl. Maj:t därefter den 20 januari 1917 proposition (nr 53) i ämnet till 1917 års riksdag.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag anförde dåvarande departementschefen rörande denna sak, bland annat:

Jag anser fullgoda skäl tala för att söka skaffa Hjorth en högre pension än gällande bestämmelser tillförsäkra honom. Jag stöder mig därvid framför allt på vad statskontoret i ämnet anförde. Den pension, som författningsenligt skulle tillkomma Hjorth, synes med hänsyn till Hjorths ställning och förtjänster oskäligt låg. I avseende å tilläggspensionens belopp instämmer jag med statskontoret.

Ifrågavarande av Kungl. Maj:t i ämnet avlätna proposition blev av riksdagen bifallen.

Efter framställning av Hjorth medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 22 juni 1917 och den 7 maj 1918, att Hjorth finge tillsvidare kvarstå vid sin tjänst i förra fallet intill utgången av juni 1918 och i senare fallet intill utgången av juni 1919.

I en av läroverksöverstyrelsen med utlåtande av den 6 februari 1919 jämte yttranden av vederbörande rektor och intyg av läkare till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning anhöll därefter Hjorth att få i tjänsten kvarstå till den 1 juli 1920.

Genom beslut den 28 februari 1919 fann Kungl. Maj:t emellertid ej skäl bifalla denna ansökning.

Hos Kungl. Maj:t har nu Hjorth anhållit om viss förhöjning i den honom av 1917 års riksdag beviljade tilläggspensionen och yttrar i sådant hänseende, bland annat:

Enligt riksdagens beslut skulle jag redan den 10 november 1917 ha varit berättigad att uppbära en pension av 2,500 kronor, det vill säga $\frac{1}{35}$ pension (= 1,360 kronor) jämte tillägg av 1,140 kronor. Emellertid har jag från och med

den 1 januari 1919 kommit att tillhöra en grupp löntagare med en normalpension av 4,000 kronor och har genom mig av Kungl. Maj:t två gånger beviljad förlängd tjänstgöringsrätt vunnit ytterligare två tjänstår. Då vidare den nya lönestat, jag nu tillhör, för full pensions erhållande ej kräver mer än 33 tjänstår mot förutvarande 35, skulle min pension nu belöpa sig till 3,079 kronor, det vill säga 16/33 av full pension jämte det av riksdagen beviljade tilläggsbeloppet 1,140 kronor. Med åberopande av såväl överstyrelsens som statskontorets och dåvarande departementschefens ovan anförda uttalanden i den framställning, som låg till grund för 1917 års riksdags beslut, ävensom av den omständigheten, att det nuvarande låga penningvärdet väl aldrig ånyo kommer att nå sin förra höjd, vågar jag härmed anhålla, att Kungl. Maj:t ville till riksdagen hemställa, att det nämnda tilläggsbeloppet av billighetsskäl måtte procentuellt få beräknas till 1,344 kronor och således min pension utgå med 3,280 kronor.

Läroverksöverstyrelsen, som den 24 februari 1919 avgivit utlåtande i anledning av berörda ansökning, anför därvid bland annat:

Redan i sitt utlåtande den 6 februari 1919 angående sökandens då föreliggande ansökan om kvarstående i tjänst uttalade överstyrelsen, att det kunde sättas i fråga, huruvida det icke vore skäligt, att den tilläggs pension, som 1917 års riksdag på grund av proposition beviljat sökanden, bleve höjd med hänsyn till den löne- och pensionsreglering för läroverkslärarna, som trätt i kraft från och med år 1919. Överstyrelsen instämmer således i vad sökanden i detta avseende anført och skulle anse önskvärt, att en dylik höjning kunde komma till stånd.

Däremot kan överstyrelsen icke dela sökandens mening i fråga om grunderna för beräkning av den sålunda ifrågasatta höjningen. Riksdagen har nämligen icke, såsom sökanden synes mena, beviljat honom tilläggs pension till visst belopp utan en tilläggs pension till sådant belopp, att den tillsammans med den honom författningsenligt tillkommande pension uppgår till ett årligt belopp av 2,500 kronor. Den fasta punkten i riksdagens beslut är således icke tilläggs pensionen utan totalpensionen. Huru stor del av denna, som kommer på den författningsenligt utgående pensionen och på tilläggs pensionen, det kommer att bero på huru länge sökanden erhåller tillstånd att kvarstå i tjänst och huru många tjänstår han följaktligen kommer att kunna räkna sig till godo vid avskedstagandet.

Nu hava emellertid genom ovannämnda nya löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken pensionsförhållandena för nämnda personal i två avseenden undergått förändringar, som synas böra inverka på nu föreliggande fråga. Full adjunktspension har höjts från 3,400 kronor till 4,000 kronor; för att sökandens totalpension skall komma i samma förhållande till nuvarande full adjunktspension, vari den genom beslutet om tilläggs pension blev ställd till dåvarande full adjunktspension, synes dess belopp alltså böra multipliceras med 40/34. Dessutom har den tjänstålder, som erfordras för erhållande av full pension, sänkts från 35 till 33 år; för att även i detta avseende komma

i samma ställning till nuvarande förhållanden, som för dåvarande förhållanden följer av beslutet om tilläggs pension, synes totalpensionens belopp böra multipliceras jämväl med $\frac{35}{33}$. Om man således multiplicerar 2,500 kronor med $\frac{40}{34} \cdot \frac{33}{33}$, kommer man till ett belopp av 3,119 kronor 43 öre, vilket lämpligen torde kunna avrundas uppåt till 3,200 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får överstyrelsen hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att med ändring av tidigare i ärendet fattat beslut medgiva, att till sökanden må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter erhållet avsked avgår från sin tjänst, under hans återstående livstid utgå en tilläggs pension till sådant belopp, att den tillsammans med den honom författningsenligt tillkommande pension må utgöra ett årligt belopp av 3,200 kronor.

Departements-
chefen.

I ärenden av det slag, varom här är fråga, plägar yttrande infordras från statskontoret. Emellertid anser jag önskvärt, att förslag i ämnet avlåtes till innevarande års riksdag, enär Hjorth redan instundande sommar kommer att avgå från sin adjunktsbefattning vid Kungsholmens realskola i Stockholm. Med hänsyn härtill och då det torde vara erforderligt att, för att dylikt förslag inom propositionstidens utgång skall hinna avlåtas till den nu samlade riksdagen, avstå från att inhämta statskontorets mening, hemställer jag, att ärendet måtte i befintligt skick upptagas till prövning. Vad angår själva saken vill jag till en början erinra därom, att full pension för läroverksadjunkt i högsta lönegraden intill den 1 januari 1919 utgått med 3,400 kronor och från och med sistnämnda dag höjts till 4,000 kronor.

Den pension, vartill Hjorth förut förklarats berättigad, utgör, såsom jag nämnt, endast 2,500 kronor. Det är enligt min mening uppenbart, att nämnda pension måste, särskilt under nuvarande förhållanden, anses vara allt för ringa, då det gäller en person, som under många år utövat en synnerligen förtjänstfull och mycket ansvarsfylld verksamhet i det allmänna tjänst. Jag anser därför en höjning av sistnämnda pensionsbelopp vara synnerligen önskvärd, och jag finner skäl härtill ej blott i de framstående egenskaper Hjorth ådagalagt såsom lärare och läroboksförfattare utan ock däri, att Hjorth genom erhållet tillstånd att kvarstå vid sin tjänst till utgången av juni 1919 blivit delaktig av den från och med den 1 januari samma år gällande nya löne regleringen för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter och därigenom från och med nämnda dag kommit i åtnjutande av de för läroverkens lärare utgående högre löneförmånerna. I fråga om beloppet av pensionsförhöjningen finner jag mig emellertid icke kunna biträda vare sig Hjorths framställning eller läroverksöverstyrelsens förslag i ämnet, utan anser högre förhöjning icke böra ifråga-

komma än vad som svarar mot skillnaden mellan de före och efter den 1 januari 1919 till läroverksadjunkt i högsta lönegraden utgående pensionsbeloppen, eller 600 kronor. Vid bifall härtill skulle Hjorth efter erhållet avsked från sin adjunktstjänst komma i åtnjutande av en pension å tillhopa 3,100 kronor.

Under åberopande av vad i ärendet förekommit tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att adjunkten vid Kungsholmens realskola i Stockholm Johan Hjalmar Hjorth må, efter erhållet avsked från adjunksbefattningen, under sin återstående livstid uppbära utöver den pension, vartill han enligt gällande bestämmelser är berättigad, en tilläggs pension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsbeloppet uppgår till 3,100 kronor för år.

Vad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt täcktes Hans Maj:t Konungen på hemställan av statsrådets övriga ledamöter gilla; och skulle proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hemming Gadd.
